

PRISPEVEK JEZIKOSLOVCA JOSEFA MARCHETA K OZAVEŠČANJU FURLANSKE IDENTITETE

Med furlanskim ljudstvom znan pod imenom *Pre Bepo*, predstavlja *Josef Marchet* (it. *Giuseppe Marchetti*), ne le enega izmed jezikoslovcev in pisateljev, ki so furlanščini vtisnili osnovni pečat svojskega romanskega jezika, temveč zlasti rojenega Furlana, ki je kot duhovnik in pedagog s svojim znanjem, karizmo in odprtim pristopom globoko zaznamoval mnoge generacije pripadnikov svojega ljudstva.

Marchet je avtor temeljnega dela za postavitev današnje norme furlanskega jezika, *Lineamenti di grammatica friulana* (1952), ki je prvi sistematični in podrobni oris fonetike, besedotvorja in morfologije *marilenghe*, čeprav napisan v italijanščini, jeziku, ki je bil furlansko govorečim prebivalcem Furlanije vsiljen ob združitvi Italije l. 1861. Standardna italijanščina je tedaj na področju *Patrie dal Friûl* prodrla v šolski sistem in na raven državnih inštitucij in tako izpodrinila dotlej uporabljano nemščino oziroma latinščino, po večjih mestih pa se je kot pogovorni jezik že pred tem uveljavila beneščina, torej sosednji, 'rivalski' jezik, ki sicer izhaja iz istega substrata kot furlanščina in istrščina, to je iz *oglejske vulgarne latinščine*, vendar so se kasneje govori 'Serenissime' pod vplivom osrednjih italijanskih narečij oddaljili od govorjenega jezika nižjih slojev prebivalstva osrčja *Oglejskega patriarhata*.

Pomemben primer dokaza o tem, kako živa je bila furlanska raba v vsakdanjih komunikacijskih situacijah med ljudmi v skoraj štirih stoletjih obstoja patriarhata ter nadaljnjih obdobjih, pod beneško oblastjo, je učbenik iz 14. stoletja namenjen gojencem notarske šole, *Schola Notariorum*, v Čedadu, v katerega so vključene vaje iz prevoda *dal volgare friulano in latino*. Evolucija furlanske identitete sega vsaj v antično obdobje, njene zametke pa so pravzaprav postavili že Karnijski Gali, tamkajšnje prebivalstvo iz obdobja pred latinizacijo in pokristjanjevanjem ozemlja.

Marchettijevo obdobje (1902-1966), čas obeh svetovnih vojn in prvih povojnih desetletij, je eden od mejnikov v zgodovini te evolucije. Zlasti čas fašizma je poskusil zatreti sleherno idejo o kulturno-jezikovni raznolikosti tega prostora, kar pa je Marcheta, neutrudnega borca za *furlansko avtonomijo* in ustanovitelja prve revije v furlanskem jeziku, *La Patrie dal Friûl*, še bolj spodbudlo v njegovem boju. Stalno preganjan, kazensko premeščen najprej v Abesinijo, nato v okolico Piacenze, pa si je med dijaki pridobil velik ugled kot profesor književnosti in zgodovine v semenišču in na različnih državnih gimnazijah v Vidmu, kjer je služboval do smrti.

Pravo bogastvo predstavljajo njegova *Letaris ai furlans*, pisma naslovljena na svoje rojake, v katerih se na preprost, toda šaljiv način, dotika odnosa svojega ljubljenega, a neukega, znanja in samozavesti podhranjenega ljudstva, do različnih življenjskih problemov: v obliki navodil jim svetuje, kako naj se odzivajo na sočloveka, na delovne okoliščine, v ospredje pa postavlja *zavest o dosledni rabi maternega jezika ter krepitev samozavesti Furlanov kot naroda*.

Posebno vrednost ima zbirka člankov *Cuintristorie dai furlans*, pogled na furlansko zgodovino z očmi Furlana, dokaj drugačen od tistega z italijanskega zornega kota.

Do današnjega dne, 51 let po njegovi smrti, temu „*genius loci dal Friûl*“, kot ga imenuje slovaropisec Zuan Nazzi v delu *Dizionario biografico furlan*, nista bili uradno priznani njegova veličina in vloga pri razvoju *furlanske identitete*, kar jasno kaže na to, da se je po zadnjih desetletjih nekakšne furlanske pomladi, ta ponovno znašla v krizi.

LITERATURA:

-TOMADA, Walter. *Pre Bepo Marchet, il cjantôr de anime dai furlans*. [La Patrie dal Friûl, sfuei mensîl independent, n. 5, mai 2016, pagj. 2]. Udin, 2016.

-VERONE, Luzian. *Rassegne di leterature furlane des origjinis al nestri timp*. Societât Filologjiche furlane. Udin, 1999.